

JUBILEA

LUDVÍK ŠTĚPÁN

**JUBILEUM POLONISTY A KOMPARATISTY
(K OSMDESÁTINÁM JARMILA PELIKÁNA)**

To, že člověk stárne, si uvědomuje na dětech, vnucích i na svých kolezích a přátelích. Je to až neuvěřitelné, že v těchto dnech se dožil v relativní svěžesti osmdesáti let významný brněnský polonista, komparatista a slavista **prof. PhDr. Jarmil Pelikán, CSc.** (narozen 23. 11. 1928 v Rovečném), emeritní profesor Masarykovy univerzity v Brně, po léta vedoucí semináře polonistiky Ústavu slavistiky Filozofické fakulty. Ačkoliv žije v Brně v ústraní, když mu povaha jeho nemoci nedovoluje aktivně se účastnit vědeckého dění a soustavněji bádát v oboru, kterému zasvětil celý svůj život, informace o novinkách, obecného i specifického charakteru, v polonistice stále sleduje a srovnává si je s výsledky, jichž polonistika dosahovala v době jeho působení na fakultě.

Jarmil Pelikán od roku 1950 studoval na brněnské univerzitě polonistiku a rusistiku, o dva roky později pokračoval ve studiu ve Varšavě a poté v Krakově, kde na Jagellonské univerzitě v roce 1955 absolvoval polskou filologii s titulem magistra. V době studií se seznámil se svou pozdější manželkou (prof. Dr hab. Krystyna Kardyni-Pelikánová, DrSc., dlouholetá pracovnice brněnské pobočky ČSAV), s níž při své vědecké práci často spolupracoval. Po návratu do Brna se stal na alma mater asistentem a odborným asistentem, v roce 1962 obhájil kandidátskou práci (CSc. – a současně mu byl přiznán titul PhDr.) a v roce 1969 se habilitoval (prací Juliusz Słowacki wśród Czechów) a stal se docentem. Profesorem byl jmenován až rok před důchodem, do nějž odešel v roce 1991. Pelikán byl dvakrát na delších stipendijních pobytech v Polsku (1957/58 a 1966/67) a ve školním roce 1972/73 působil jako lektor českého jazyka v bulharské Sofii. V Brně přednášel zejména dějiny polské literatury, dějiny a kulturu Polska, dějiny polského dramatu a divadla a dějiny slovanských literatur a rovněž vedl semináře z polské literatury, překladatelská cvičení a jazykové kurzy polštiny, z níž i překládal a tlumočil.

Jako člověk, který už dávno překročil věk pro sedávání v přednáškových sálech, jsem se stal Pelikánovým studentem polonistiky a rád na těch šest let vzpomínám. Znali jsme se už delší dobu před tím, tykali jsme si, při studiu mě vždy bral jako kolegu, jemuž nic nevnucoval, pouze doporučoval. Vyznačoval se neobyčejným taktem a dnes už málo vídanou noblesou. Jen jeden příklad za všechny. Přišel jsem k němu na zkoušku, chvilí jsme

seděli, povídali a Jarmil pak řekl – Myslím, že bychom měli začít zkoušku. Vstal, došel k věšáku, oblekl si sako, čímž dodal tomuto aktu oficiálnosti a vážnosti, a začal zkoušet, jako bychom se nikdy neviděli, uvážlivě a rozhodně.

Obdivoval jsem jeho hluboké znalosti a zápal při bádání i pedagogické činnosti. S přehledem a nadhledem zvládal vědeckovýzkumnou práci, v níž se zaměřoval na polskou literaturu a kulturu 19. a 20. století, na komparatisticky pojatou analýzu multilaterálních mezislovanských literárních a divadelních vztahů, na problematiku literární genologie a na morfologické proměny prozaických a dramatických žánrů ve slovanských literaturách, nezištně sděloval nabyté zkušenosti studentům pro potřeby jejich diplomových či disertačních prací, pomáhal jim řešit jejich překladatelské nebo tlumočnické problémy, působil v různých oborových radách a komisích na fakultě, univerzitě i ministerstvu.

Pelikánovo literárněvědné dílo lze tematicky rozdělit do tří okruhů. Jsou to práce komparatistické, o polském dramatu a divadle a konečně díla věnovaná česko-polským vztahům. Rozhodující a pro Pelikánovu další tvorbu určující byla monografie *Recepcja twórczości Juliusza Słowackiego w literaturze i społeczeństwie polskim w latach 1849–1867* (Praha 1963), o níž např. profesor S. Makowski napsal, že patří k těm, po nichž „stále saháme jako po dobrých a spolehlivých vědeckých kompendiích“. Rovněž svou druhou monografii věnoval J. Pelikán svému milovanému básníkovi – *Juliusz Słowacki wśród Czechów* (Brno 1973).

Další své práce autor zasvětil polskému divadlu a dramatice. Byly to publikace *Stručný nárys polského dramatu* (Praha 1971), *Poválečné polské drama* (Brno 1976), *Nástin dějin polské dramatiky* (Brno 1978) a především jeho dílo nejrozsáhlejší – monografie *Nástin dějin polského divadla* (Brno 1988), syntetický přehled vývoje polského divadla od nejstarších dob po čtyřicátá léta 20. století. Do této oblasti patří i Pelikánovo úsilí vydat *Slovník polských dramatiků* (vznikl v roce 1980 na objednávku Divadelního ústavu v Praze, zůstal však nedopracován a v rukopise), ale také zasvěcené úvody ke knihám (mj. S. I. Witkiewicz: Hry, Praha 1985, a J. Szaniawski: Hry, Praha 1986) a řada studií a článků.

Z okruhu autorova zájmu o česko-polské vztahy vzniklo mnoho studií, profesor participoval také na dvoudílné publikaci *Češi a Poláci v minulosti* (Praha 1964 a 1967, s J. Bečkou, A. Grobelným, M. Kudělkou, V. Kudělkou, A. Měšťanem, M. Šmerdou, V. Šťastným, J. Valentou a V. Žáčkem) a vrcholem se stala monografie *Purkyňova spolupráce s Poláky* (Brno 1990), mapující působení a dílo J. E. Purkyně v Čechách a v Polsku.

Pelikánovo dílo doplňují výsledky jeho literárněvědného badatelského úsilí v širším slavistickém kontextu (spolupráce s akademií věd a studie a stati v našich a zahraničních slavistických publikacích o přesazích děl polských autorů do východoslovanské, jihoslovanské a západoslovanské jazykové oblasti). A také autorská účast na *Slovníku slovanských spisovatelů* (Praha 1984, red. I. Dorovský). Zapomenout samozřejmě nejde na Pelikánovu práci pro *Slovník spisovatelů – Polsko* (Praha 1974, vedoucí autorského kolektivu O. Bartoš) a pro *Slovník polských spisovatelů* (Praha 2000, vedoucí autorského kolektivu L. Štěpán).

Každý člověk se má v jistých momentech svého života zastavit a ohlédnout se – nikoli s nepatřičnou nostalgií, ale pro ubezpečení sebe sama, že to, co před oním mezníkem prožil, nebylo zbytečné. Zastavení Jarmila Pelikána, které nese znamení číslice 80, jej může uspokojit a nás potěšit. Žil život naplněný prací, zejména pro ty druhé, z perspektivy pohledu na polonistiku u nás si uvědomujeme, že jeho dílo tvoří solidní a nikoli zanedbatelnou část práce brněnské polonistické školy od padesátých do devadesátých let

20. století. Dílo slavisticky a komparatisticky orientované, s jasnou koncepcí, stavějící na hlubokých znalostech, psané vytříbeným jazykem a spějící k jednoznačným závěrům, dílo stále inspirační, v němž jeho následovníci a dnešní studenti mohou nacházet nejen námět a poučení.

Chtěl bych při této příležitosti za všechny jeho žáky i ty, kteří kdy poslouchali jeho přednášky či četli vědecké práce nebo překlady, i za ty, jež onu pedagogickou a vědeckou „káru“ i za něj táhnou dál, mu upřímně poděkovat. Zůstane pro nás stále tím, kým po léta, co jej známe, vždy byl – dobrým člověkem a vědcem. Díky, pane profesore, díky Jarmile.

